

HILMA ANGERED STRANDBERG

Å quarante ans

Ur *Från det nya och gamla landet* (1899)

En afton.

Hvarifrån komma drömmarna? Någon har sagt, att kvinnan vid 30 år har sin rätta tid, sin intressantaste period, men icke förnam jag den tiden något särskildt. Inga känslor, inga tankar kvarstå som märken i mitt minne. Allt hade ungefär samma färg. Åren sprungo åstad, och jag blef 40 år – – 40! I min ungdom – för så vidt jag då alls om alls trodde mig i stånd att uppnå en så hiskelig ålder – i min ungdom var jag viss på, att vid den tiden allt skulle vara slut, sagan för länge sedan ändad, det underbara, som naturligtvis måste inträffa, upplefvadt, tillvaron en torr, skrämmande öken. Jag tyckte, jag då rent af måste blygas för att gå och skräpa bland folk, som ännu ägde rättighet till lifvet. Och det är väl så ock – sagan *är* slut. Men – *hvarifrån* komma drömmarna? Är det ett ålderdomstecken? Kommer möjligen för alla kvinnor en sådan lönlig tid – en hägring, en dröm, lefvande som lifvet själfv ...? Ehuru de tiga, dölja – –

PDF från Litteraturbankens sidor om Shared Reading:
<https://lb.se/bibliotekariesidor/shared-reading/>

Texten är hämtad ur *Från det nya och gamla landet* (1899):
<https://lb.se/f/AngeredStrandbergH/t/FranDetNyaochGamlaLandet/sida/153/etext>

Här sitter jag, som aldrig skrivit en dagbok, som hatat allt det där, som sträckt mig blott efter lifvet, och talar till ingen, till ett dumt papper, till mig själf. Men jag måste – detta ovärkliga, som kommit öfver mig, sannare, hungrigare än verkligheten, förtär min själ. Hvem skulle förstå den fyrtioåriga med lifvet bakom sig, ett fylligt lif till och med, och som känner lifsångest, som skriar efter lif, hon aldrig lefvat! Icke ett snille, icke ens en god människa skulle fatta det, endast jag själf känner, hvad jag mist.

Morgonen därpå.

Återigen har jag drömt – drömt ... Jag vet icke, hur jag blef klädd. I spegeln mötte mig ett ungt ansikte, mjuka drag, fuktiga ögon – du Louise! – Jag kastade mig öfver toalettbordet och gömde ansiktet i händerna. Med tio ögon såg jag, med tio öron hörde jag de smygande fjäten, de lätta glidande konturerna af honom – min drömbild. En ljuf, förintande känsla steg upp i bröstet, beröfvade mig andedräkten. Jag ville resa mig, gå ut i solljuset – till nyttig id, till mina barn – skriva till min make, som färdas långt borta. Men jag låg kvar.

En vällustig smärta ... en gnagande smärta – den brann som eld, men den var ljuf.

Åh, icke ville jag ... jag var rädd för att göra det – men ändock skedde det. Jag gick fram till skrifbordet, slet nervöst upp några gamla brefbundtar och letade fram det gula, sköra arket. Hvad det

frasade tunnt och sprödt i min hand. Gud – när jag för tjugo år tillbaka läste det för första gången!

”Kära Louise – ett kan du vara glad för, han har sagt till mig: ’Fröken Bernt hyste aldrig någon varmare känsla för mig, därför kan jag glömma’.

– Du lilla stackare slipper således den fatala rollen af öfvergifven.

Så skref hon till mig, min förtrogna vän, *hans* syster!

På kvällen af en lång dag.

”Förlorat”, ”mist” ringer det i mina öron. Jag har ju aldrig ägt det! Nej, men jag kunde hafva ägt det ... Jag tror icke mer på förutbestämmelse, på att det skedde, som skulle ske, på att jag handlade, som allenast jag kunde handla eller att hans känsla var för svag till att fylla ett lif, därför att den icke öfvervann mig. – Åh dårskap, begränsning! En eller annan gång ligger vårt lif med alla chancer i vår hand, då gäller att hafva mod, att handla och ej vänta – aldrig bygga upp, hvad som ej finnes, aldrig svika naturen. Ödet väntar, att vi skola fatta dessa minuter, det dröjer i det längsta, står dödsstill, hjälper oss icke, det bidar att se, hvartåt vår kraft ligger. Därefter vänder det om, styr ut i andra farvatten, och bakom oss förändrar allt karaktär. Vi kunna icke mer vända åter och ångerfullt gripa in, ty förutsättningarna finnas icke mer.

Hvad jag talar vist – och inuti mig gråter min själ! Jag känner förtviflans raseri öfver det dåraktiga flickebarn, som en gång på sin älskades

läppar såg det ömma skälfvande leende, som aldrig ljuger – och dock icke vågade tro på sin kärleks makt, icke vågade lämna eftertanken och följa instinkten – springa blindt i naturens famn.

Man kallade det blygsamhet, att jag icke visade mina känslor. Var detta underliga band, som jag ej kunde rifva itu, var det min bästa natur, ömtålig jungfrulighet? Aldrig! Det var början till den lek med kärleken, som sedan väft sig in i mitt långa lif, lekts på allvar utan skämt, lekts under det innerst något sutit fruset till is, som aldrig tinat upp. Den tid kommer, då man vågar språnget – ack, hvad är det sedan värdt?

Nu känner jag kärleken, nu vet jag, hur jag kunnat lära honom älska. Åh Gud, nu vet jag, att *honom* älskade jag, sedan har jag blott älskat kärleken.

Det fanns ingen nyfikenhet, ingen undran, ingen jämförelse, ingen klarhet – när han var i rummet, stod tiden stilla och rymden fylldes af het, skälfvande luft, som stod stilla också den, och äfven min själ stillnade i lyckosmärta utan namn.

Ingenting hade konturer, allt var en vibrerande, tonfull massa, och jag gled – gled emot min älskade. Hvem såg det icke på mig! Att icke äfven han?! – men han vågade väl ej – hvarför vet jag icke, jag vet ju intet. Kanske såg han det icke ens, ty då aningen om lycka grep mig, hisnade jag och började leken, som af människorna fått så många upphöjda namn, förstod ej det allvar, som bjöd mig

skynda att räcka ut mina händer, innan tiden
runnit ut.

Hvem mäter allvarsdjupet af att vi två skildes i
stället för möttes – allvaret människoåldrar
framåt?

En middag.

När jag hörde andra tala om hans person, hans
lynne, hans utseende, hans karaktär, hans utsikter
– då lät det som gatusorlet, vid hvilket jag somnar
in. Det föreföll mig så aflägsset. Från första stunden
var du min älskade, älskade – du sådan du var eller
icke var. *Hvad* band mig? ... Jag grubblar därpå
med en ångest, som vaknat efter många års glömska.

Aftonen.

Jag har sedan jagat efter kärlek och lycka, jagat
med fötter, som törstat och händer, som skriat.
Tomheten har varit min största skräck. Och jag har
mättats, sett, förstått – jag likt millioner kvinnor,
hvilka nämnas ärbara som jag ... Slutligen har jag
sjunkit hän i ro med en make, hvars själ jag aktar
och tror mig känna.

När jag älskade *honom*, då jagade jag icke.
Stilla satt jag i vårglans, och till mig kom kärleken,
föll ned i mitt sköte som en doftande, full ros. Intet
begärde jag, icke en beröring af hans hand – jag
hade icke förmått bära det. Luften var han, rummet
var han, björkdungen och skogsbäcken därute voro
han, hvar plats, där han gått fram, var fylld af

honom. Och då jag såg och hörde honom, stodo min dröm och mitt lif stilla i rodnande töcken.

En morgon.

Det är vansinne att skrifva – brott att tänka. Men jag tänker icke – smygande som sjukdomen komma drömmarna, når mig hans andedräkt. – Ibland frågar jag mig: är det bud från dig? Vaknar äfven hos dig ett minne? Åhnej, jag vet ju, att du glömt för länge, länge sedan ... Då jag somnat, kommer du så lefvande lik – din röst, ditt leende – men du lutar din kind mot min, du sluter mig intill dig, jag känner din kärlek, som jag aldrig fick känna. Och öfver allt sammans är en fullkomlighetens, harmoniens renhet, som gör alla andra minnen fula och främmande – det är hvad jag erfar, då jag vaknar. Det, som varit, blir styggt, endast det, som icke varit, är fagert, Men nu begär jag, jag har lärt att begära, det är icke längre nog för mig att drömma, jag kunde slå mig själf af raseri öfver den lek, som icke vann åt mig ens ett enda uttryck af hans kärlek.

Ty du älskade mig, åh, låt mig hviska det: du älskade mig!

En afton.

Jag måste sluta – rifva itu dessa blad. Är min själ en afgrund?

Om några dagar kommer min man hem, jag är rädd att se honom, rädd att han skall läsa min hemlighet i mitt ansikte.

Jag är åter ung, förfärande ung, men det kan ju icke borttaga mina fyrtio år, och andra än han, som är van vid mitt yttre, kunna icke se, hvad jag förnimmer. När jag i kväll var med dem, de unga, var jag som en af dem, talade och skrattade och följde dem som en ung – i min hjärna fanns icke det minsta, som motsatte sig detta. Jag var så fylld af värligheten af min ungdom, att jag icke på länge märkte hur de tystnat – förlägna. De förstodo mig ej – naturligtvis icke!

En morgon.

Jag vill blott stänga mig inne och spela cittra och sjunga Almqvist. Jag förstår honom, jag förstår hvarje motsägelse, jag förstår allt. Sällsamma, främmande vågsvall lyfta min själ till strålande höjder, jag längtar att stiga fjärran öfver mig själf, att förintas i det stora aflägsna ljuset och dock förnimma mitt jag starkt som slagen af ett världshjärta ... Talar jag blekt nonsens? Orden strömma till mig – jag är dock icke en kvinna, som älskat luften in's Blaue ... Nu ringer telefonen – hvar tionde minut ringer den. Jag hatar lifvet!

Senare.

... Hvar var jag? Jag vet det ej – allt är åter stumt. O Gud, gif mig tårarnas lisande flöde!

Senare.

Jag *måste* visa min man detta. Hur skall jag kunna det?

Middagen.

Jag *vill* drömma drömmen till slut. Ett underligt lugn har fattat mig. Jag förstår, att en gång är det utsjunget detta farväl till mitt verkliga lif – som aldrig lefvats. Nej – ångesten börjar åter – jag vill spränga drömmen, jag vill hafva verklighetens lycka, den, som gått –

På kvällen.

Med eld äro de tecknade, de få, små minnena, som bränna mig.

En septemberdag med blåklintshimmel – mins du den?! Middagssol strålar öfver björkarna och bäcken, som entonigt porlar mellan slippriga stenar. Vi hade skilt oss från ungdomsskaran, vi två, blifvit efter i hagen – du tog upp din knif och skar mitt namn i den hvita barken, tala kunde vi icke. Sedan gingo vi på den trädskuggade stigen ned mot bäcken.

Rädd för tystnaden, som blef tung af innehåll, sprang jag ut på stenarna, hoppande från en till en annan. Jag skrattade som en toka, skämtade, och du följde med, du log, men din bruna kind var het och dina stålblå ögon glänste. – Då gjorde jag ett öfverdådigt hopp – och nådde en sten långt ute i strömdraget. Rundt om idel vatten – det såg illa ut för mig. Du stod på en smal häll ett godt stycke ute ehuru den dock var mig närmast. Ett ögonblicks bidande stillhet – skämtet fastnade i min hals.

Oändligt mycket genomfor mig, bland annat att jag väl nu hade att taga af mig skor och strumpor och

vada – i din åsyn. Tanken gjorde mig på allvar nervös. Flätorna föllo ned på axeln, jag stod orörlig och djupt rodnande. Bönfallande såg jag upp – så tyst, så skrämmande tyst öfverallt, blott bäcken porlade och porlade, tills alla tankar domnade. Då sträckte du ut dina armar. Var det ”kom” du hviskade? Jag har aldrig vetat det, dock hörde jag ordet någonstädes ifrån. Men ditt ömma, ljusa leende, det såg jag, din mustasch som lätt skälfde, dina ögon, som svartnade. En yrsel betog mig, en gränslös kärlek, den svepte in dig, mig, allt i ett flor – hade jag älskat mindre skulle jag kunnat kasta mig, öfverdådigt som ett barn, i din famn. Nu vågade jag ej, vågade ej tro, att det var kärleken, som räckte sina armar – kunde ej bjuda ut min egen kärlek, så kallade jag det. Jag blef stel. ”Koketteri” hade man varnat mig för, en kvinnas blygsamhet gör henne ju dubbelt åtråvärd. Du stod kvar. Jag vände mig om och sade – lät det naturligt? Jag tror nog det.

– Då puffar jag er bara i vattnet.

Hvarefter jag balanserade ut på små kiselstenar, vätte mina fötter, kände förtviflan – och du kom efter, blek och stum ... O mins du?

Ett enda litet språng – och jag hade lefvat mitt verkliga lif, kort eller långt, sällt eller osällt – dock *mitt* lif.

* * *

I skymningen var det och de gamla hvilade därinne. Jag satt vid pianot och spelade sakta och bredvid stod du. Mitt hjärta sved af ångest, ty dagarna ledo och vi skulle skiljas. Älskade du mig, älskade du mig – värkligen? Då hörde jag dig säga halfhögt, medan du piskade noterna med ett strå:

– Hvarför skulle inte jag ha rätt att sjunga ut, jag som andra – hvarför? det är löjligt.

Förtviflan grep mig – lik aningen om själfva ursmärtan. Det flög igenom mig en vild tanke att bryta ut, att i lidelsefull gråt handlöst kasta mig öfver tangenterna. Men lika blixtsnabbt kom den kalla tanken: du vet, att du gör detta för att tvinga honom att tala, för att påskynda frieri – – – Och oviss, sliten, slår jag i stället an en gammal vals, spelar som en galning, slutar med ett skratt och stiger upp.

Du förstod mig ej – jag gycklade väl ...

Du hade ställt till en utfärd. Alla kommo utom jag. Min mor förbjöd mig, blott emedan det gjorde godt att då och då säga nej. Älskade han, så äggades han endast af denna lilla manöver.

O lek – förbannad vare du, som frestar naturen. När jag nästa gång mötte dig, var du så underlig. Mina tårar fröso invändigt. Jag öfverdref min mors ord, och det blef som om vi båda funnit att det nu vore nog.

Sedan såg jag dig aldrig mer. Mins du, att sådant var vårt afsked? Icke afsiktligt – men ödet hade pröfvat mig nog, och det vände stäfvén åt andra stränder och mot nya mål.

En natt därefter, då det blef för mig en lefvande sanning, att vi voro oåterkalleligt skilda, försvann för ett ögonblick all förmåga att lefva. Jag hade lagt dödsvärktyget om min hals – det var nog allvar detta, omkring mig fanns icke en strimma af ljus. Men samma kalla tanke, som sprungit fram, när jag velat gifva mig åt lifvet, den stälde sig nu framför döden, och döden vek. Och den kalla tanken blef bofast i hjärtat, ett stelt, förfruset något, som aldrig tinat upp.

Många dagar senare.

Jag har beslutit att bekänna allt. Det lif, jag sista månaderna lefvat, är ett klart brott mot min make. Är det möjligt, att han – skall fordra skilsmässa? Jag har ingenting *gjort* – men tanken har haft lifvets fulla styrka, därom finnes intet tvifvel.

... Underliga aningar genomila mig. Egentligen har det aldrig varit något i mitt lif. Något riktigt – så där att jag med ens sett nya syner, hört nya toner, känt nya känslor. En dag har länkat sig till den andra, en dag äldre för hvart dygn. Nu är det som skulle något hända, icke längre ljufva drömmar, utan ett värkligt nytt, stort något, som jag ännu icke kan fatta – skräckfullt kanske, men ...

Jag darrar ofta af besynnerliga äggande rörelser. Kanske har jag nu frambesvurit det, som kommer att rubba hela mitt stilla, lyckliga lif. Men jag *måste* vara stark.

Det känns som i min barndom, när jag satt på parkett och kronan långsamt hissades upp och jag rysande af spänning väntade på ridåns uppgång, i hvilket ögonblick jag visste, att ett skott skulle smälla ...

Ja, i kväll skall det ske. Gud hjälpe mig!

En afton – en vecka senare.

Hvarför i all världen fortsätter jag den här dumma dagboken? Det har blifvit en gammal vana, som när tandlösa gummor prata för sig själfva ... Jag såg just nyss, hur tunna mina kinder äro och att huden vid tinningarna hade många rynkor. Gammal – ohjälpligt gammal. Är jag värkligen blott 40 år?!

I går läste jag om en fransman, som upptäckt ”la femme à quarante ans”. Hennes starkast erotiska period skulle infalla vid 40 års ålder ... Slår kanske detta hos den nordiska kvinnan ut i drömmar, aningar, trånad – evigt obundna i vår längtan, bundna i vår handling? ... Man är således till på köpet en helt vanlig företeelse – en af de många! ...

Tänk, hur jag bäfvade! Ju längre det led inemot kvällen, då jag skulle visa Emil den här barnsliga historien, desto ängsligare blef jag. Händerna voro kallfuktiga och ögonen stora som tékoppar – det äro de alltid, när jag står inför något afgörande. Modet svek – jag *kunde* icke. Natten gick, nästa morgon släpade sig fram. Slutligen efter middagen greps jag af förtviflad beslutsamhet. Emil hade slagit sig ned i en emmastol (hvad han börjar

fetma, kinderna hänga ned). Tankfullt höll han fötterna utsträckta framför sig.

Jag vet icke, hur jag kom fram med papperslapparna – jag sjönk visst på knä vid stolskarmen och mumlade virrigt något om ”förbarmande – vore väl nu allt slut”?

Ännu ser jag hans förvånade uppsyn. Hur han lade bort cigarren och hastigt genomläste första sidan och en del af den andra.

Därpå slog han af askan och satte åter cigarren mellan läpparna. Han ögnade i bladen, hoppade öfver långa stycken ...

Så vidgades hans näsborrar af en lätt gäspning, han drog upp ögonbrynen, ögonen bleknade.

– Sviter af resan – smålog han ursäktande.

Jag hade rest mig från min teatraliska ställning. Hvad jag kände, äger jag ej ord för. Blygsel är icke exakt nog. Något i min själ plånades långsamt ut – själfva dess korpus, om ordet tillätes, liksom förtunnades och blef till en skugga af sig själf.

Jag tyckte mig se ett leende darra i min mans munvinklar. En sista bläddring – och omsorgsfullt vek han ihop det eländiga manuskriptet och gaf mig det tillbaka med ett skämtsamt slag på handen.

– Lilla toka, inte är jag svartsjuk på ett gammalt flicktycke – drömmar göra mig ingenting förnär.

Han drog mig till sig och hviskade:

– Det är mitt fel, jag har varit för länge borta från min hustru.

Medan min själ allt hårdare slöt sig inför detta kränkande oförstående, hvilade mitt hufvud mekaniskt på hans axel och min hand i hans ...

Hu, de äckla mig dessa papper! Jag vill gå fram till elden, där den falnar därborta och och kasta dem in och se, hur den lilla blå lågan, flämtande öfver glöden, långsamt förtär dem, en för en, tills de krympa samman och blifva till det sprödaste af allt sprödt och slutligen en knifsudd stoft.

